

DUM č. 1 v sadě

22. Ch-1 Biochemie

Autor: Martin Krejčí

Datum: 31.01.2014

Ročník: 6AF, 6BF

Anotace DUMu: Význam sacharidů
Chemická struktura monosacharidů
Rozdělení a přehled monosacharidů

Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SACHARIDY

I.

Význam sacharidů
Chemická struktura monosacharidů
Rozdělení a přehled monosacharidů

Mgr. Martin Krejčí

- Z řeckého ζάχαρη (sákcharon) = cukr
- Z latinského saccharum = cukr
- V angličtině carbohydrates (saccharides)
(ve významu „hydráty uhlíku“ – běžně se nepoužívá)

• Sloučeniny C,H,O – ze skupiny organických látek, které se nacházejí v přírodě.

• Jsou **kvantitativně nejvíce** zastoupenými organickými látkami v živých systémech.

Význam sacharidů

- Zdroj energie

(společně s **lipidy** základní energetický zdroj)

Srovnání:

Maximální množství energie využitelné v biologických systémech vztažené na jednotku hmotnosti

D – glukosa (aerobně) → $\Delta G = 5\,417 \text{ J}\cdot\text{g}^{-1}$

D – glukosa (anaerobně) → $\Delta G = 338,5 \text{ J}\cdot\text{g}^{-1}$

Tripalmitoylglycerol → $\Delta G = 11\,480 \text{ J}\cdot\text{g}^{-1}$

Závěr: sacharidy ve srovnání s lipidy

- „energeticky chudší“,
- „pohotovější“

Význam sacharidů

- Rezerva chemické energie

rostlinná buňka: škrob (**amylosa + amylopektin**)

živočišná buňka: živočišný škrob (**glykogen**)

(další rezervní polysacharidy: **levany** – zásobní polysacharid *r.bacillus*
inulin – zásobní polysacharid rostlin č.
hvězdnicovité (*asteraceae*))

- Zdroj organického uhlíku pro biosyntézu organických chemických látek buňce vlastních.

Význam sacharidů

- Stavební funkce:

celulosa – hlavní stavební složka buněčné stěny rostlinných buněk

(patrně kvantitativně nejrozšířenější organická látka na Zemi)

<http://www.spiritobio.com/blog/prodotti-biologici/cotone-biologico-la-svolta-delindia/>

Nejčistší celulosa (s cca 5% nečistot) je produkt rostliny r. **bavlník** (*Gossypium*)

chitin – hlavní stavební polysacharid buněčné stěny hub a exoskeletu členovců

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Black_scorpion.jp

Význam sacharidů

- Stavební funkce:

- přírodní polysacharid
- lineární polymer **galaktosy** s vysokou gelující schopností, vyráběný z červených mořských řas r. *Floridae* a *Gelidium*.

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Chocolate_agar_1.jpg

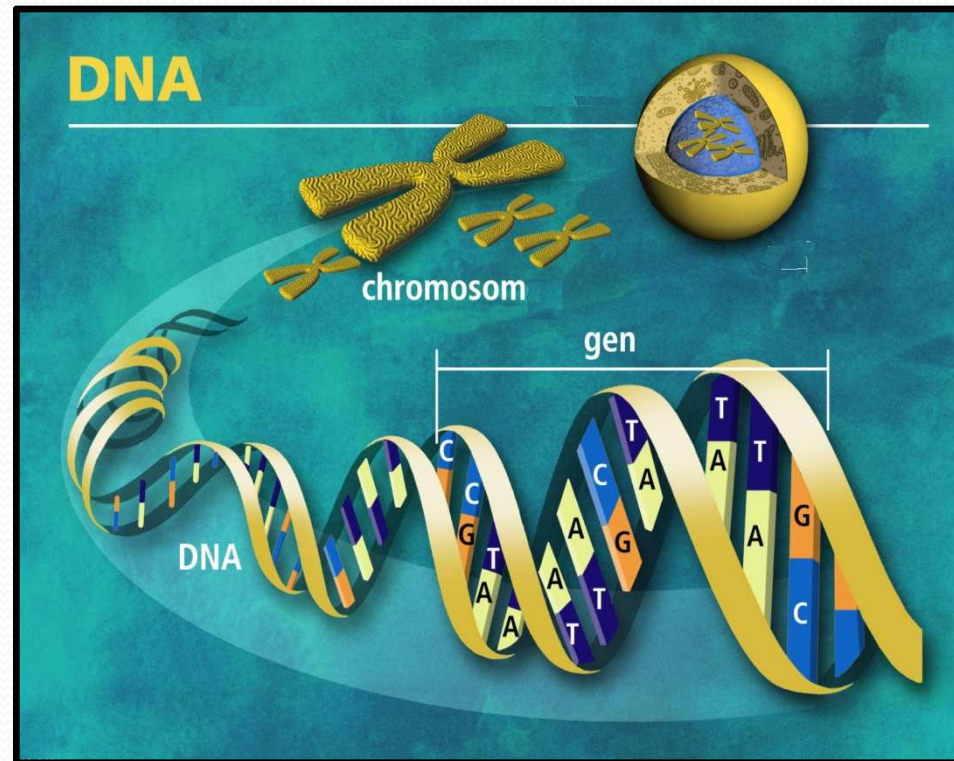

<http://adventuredeska.blogspot.cz/2012/11/klasifikasi-dari-laminaria-sp-fucus-sp.html>

Význam sacharidů

- Stavební funkce:

DNA + všechny typy RNA – jednou ze základních složek deoxyribonukleotidů respektive ribonukleotidů je monosacharid **ribosa**

Význam sacharidů

- **Speciální funkce sacharidů:**

Membránové glykoproteiny – sacharidová složka je minoritní složkou, která má ale rozhodující význam např. **aglutinogeny** na erytrocytární membráně =>

ABO systém krevních skupin

<http://interpolonika.com/wp-content/uploads/2011/10/Hemoglonina-1.jpg>

Význam sacharidů

- **Speciální funkce sacharidů:**

Imunoglobuliny – glykoproteiny: sacharidová složka zvyšuje tepelnou a proteolytickou stabilitu proteinu, usnadňuje průchodnost buněčnými povrchy.

Chondroitinsulfát – glykosaminoglykany: jedna ze základních složek základní hmoty chrupavčité tkáně (pozn. **chrupavka** řec. **chondros**)

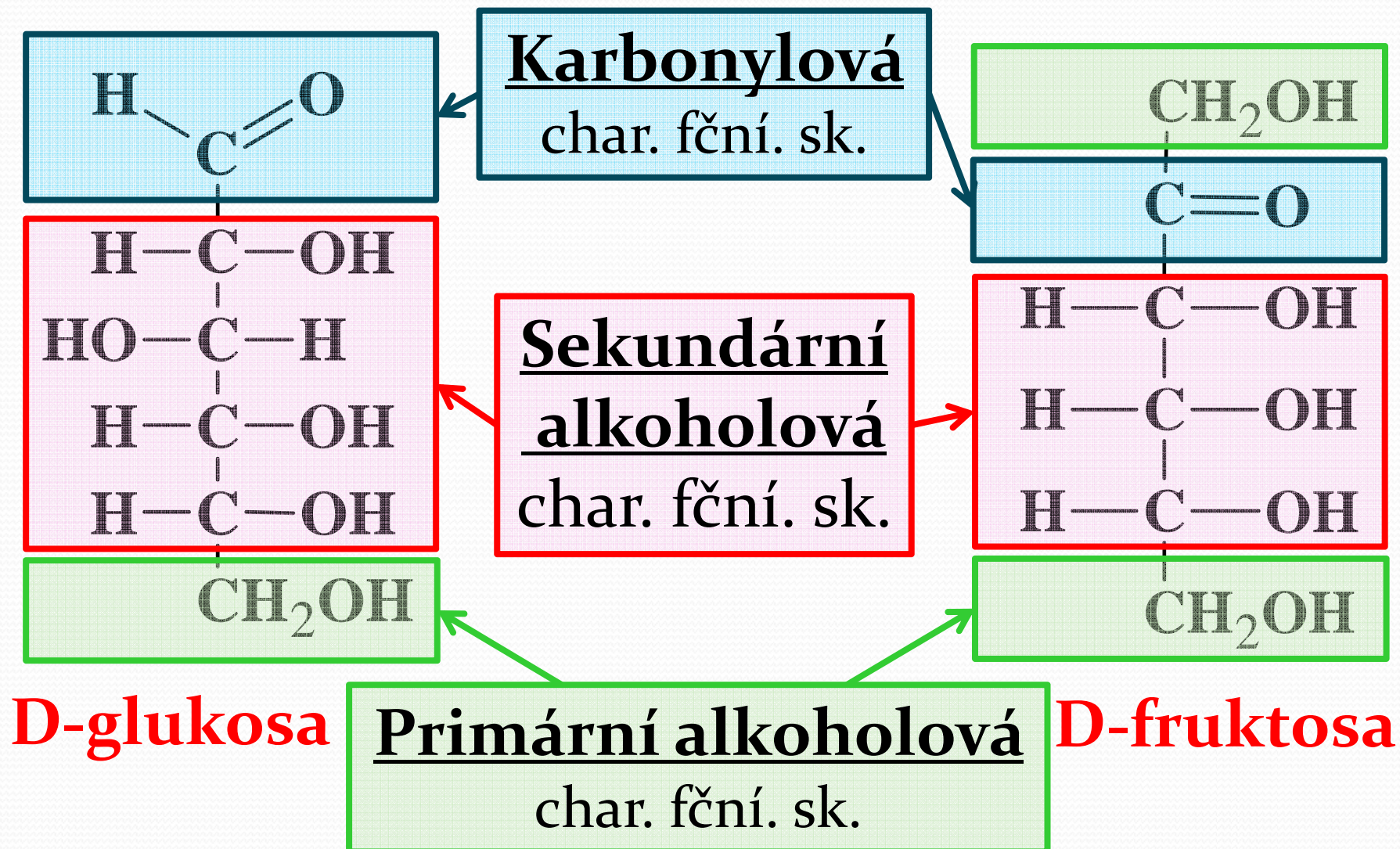
Význam sacharidů

- **Speciální funkce sacharidů:**

Heparin – inhibitor přeměny protrombinu na trombin
=> již v nižších koncentracích brání srážení krve.

Hyaluronát – je součástí pojivových, epiteliálních a nervových tkání. Ve velkém množství se nachází v očním sklivci, synoviální tekutině a kůži.

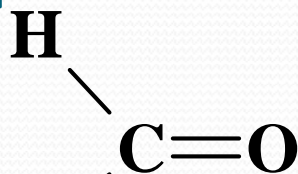
Chemická struktura monosacharidů

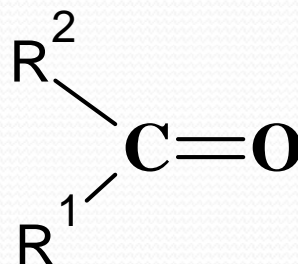
Chemická struktura

monosacharidů

Karbonylová
charakteristická
funkční skupina

Aldehydická
charakteristická
funkční skupina

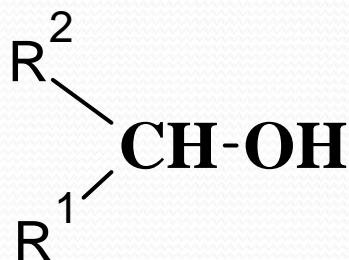

Ketonická
charakteristická
funkční skupina

Sekundární
hydroxylová
(alkoholová)
charakteristická
funkční skupina

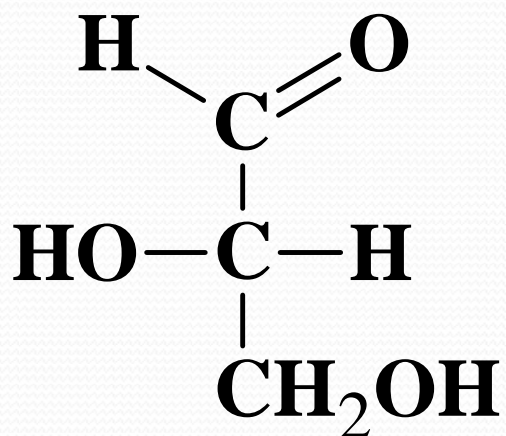

Primární
hydroxylová
(alkoholová)
charakteristická
funkční skupina

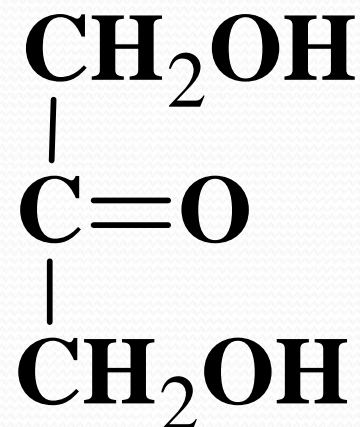

Chemická struktura monosacharidů

Nejjednodušší monosacharidy:

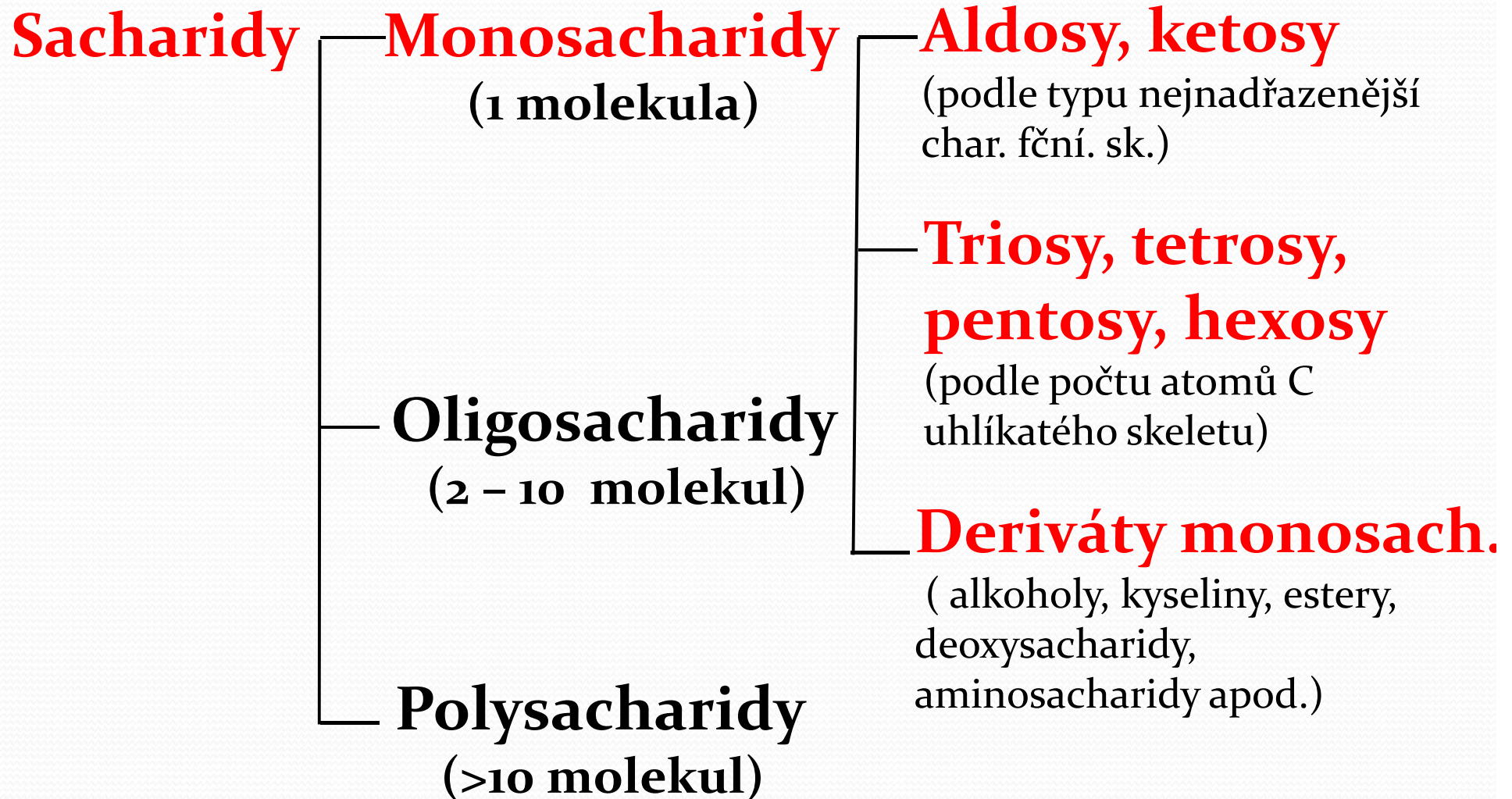
D-glyceraldehyd

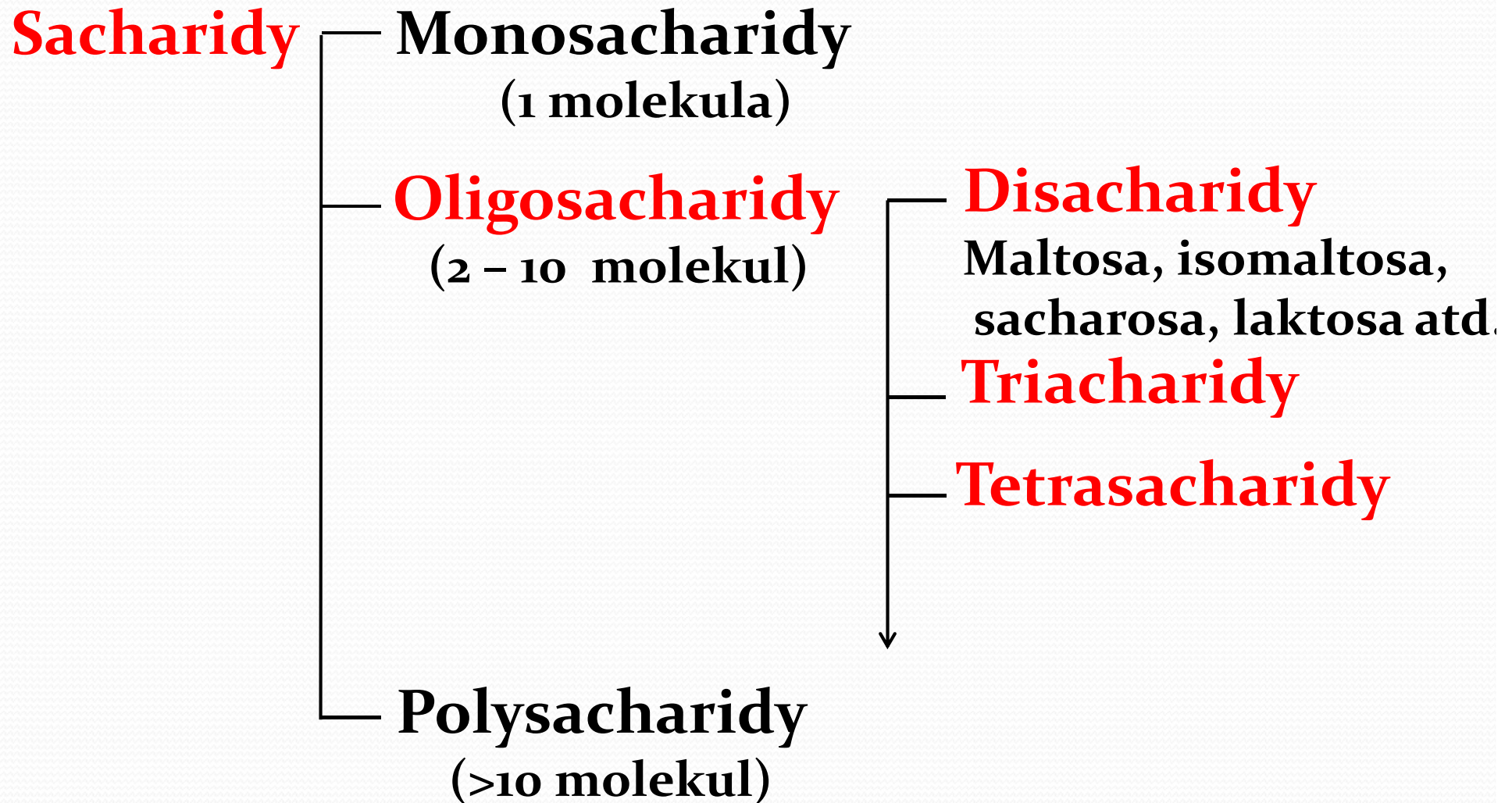
Dihydroxyaceton

- Monosacharidy lze považovat za **polyhydroxykarbonylové sloučeniny**.
- **Minimálně dvě** hydroxylové (alkoholové) charakteristické funkční skupiny.

Rozdělení a přehled monosacharidů

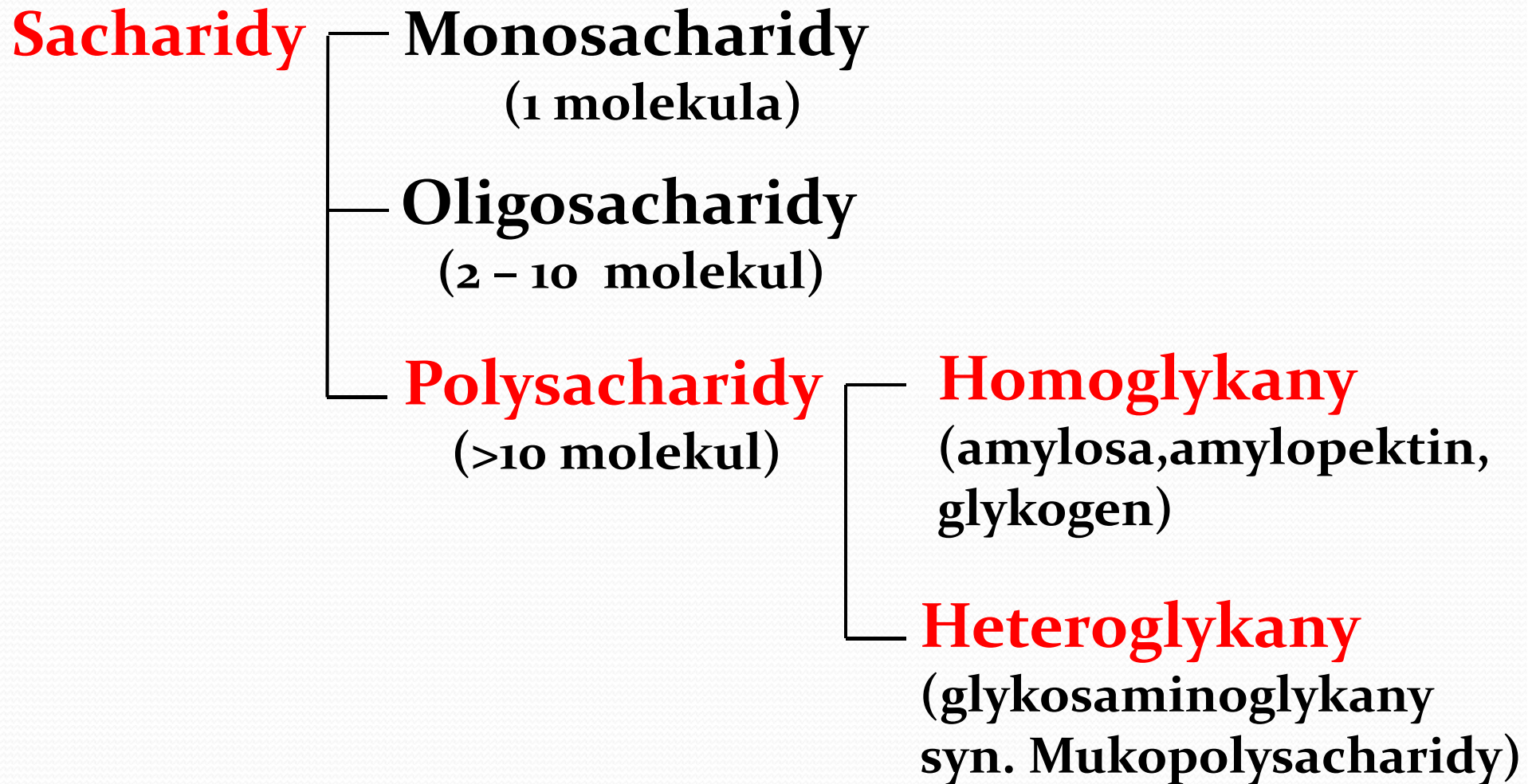

Rozdělení a přehled monosacharidů

Rozdělení a přehled monosacharidů

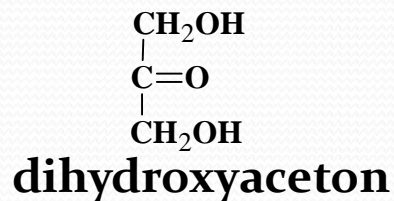

Přehled monosacharidů

D-ketosy

ketotriosa

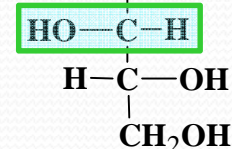
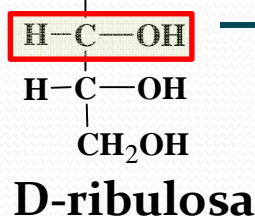

ketotetrosa

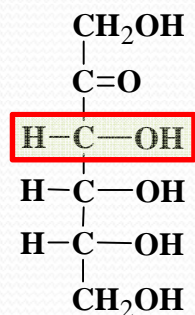

D-erythrulosa

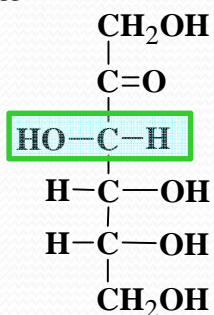
ketopentosa

D-xylulosa

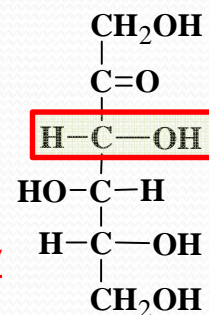

D-psikosa

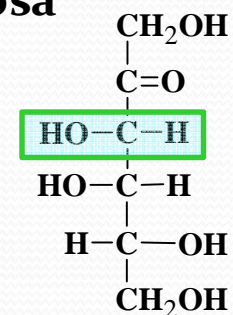

D-fruktosa

ketohexosa

D-sorbosa

D-tagatosa